

V našem zpravodaji 6-7/2003 jsem uveřejnil článek k historii černostudničního zvonu, kterou díky několika nově získaným informacím mohu doplnit i upřesnit. Rozhodl jsem se tedy shrnout vše, co jsem doposud zjistil nejen k tomuto, ale i k ostatním novoveským zvonům.

Novoveské zvony.

Zvony. Ulity ať z ušlechtilé zvonoviny či z litiny, vždy magicky znějí svou obcí, některé volající k pobožnosti, jiné jsou připraveny varovat před nebezpečím – cizím vojskem i počínajícím požárem, člověka doprovázejí při jeho poslední cestě, někdy se s lidmi i radují, odkrajující svým zvukem den pod dni - o poledni a klekání... Mnohé naše zvony jsou nenávratně ztraceny, jiné přečkali až do dnes - řeč bude o všech. Dnes – zatím – nezvoní žádný z nich.

V Mitteilungen z roku 1924 je otištěn zajímavý soupis zvonů jabloneckého okresu, pořízený Grétou Schmidt. Nová Ves i Horní Černá Studnice v soupisu chybí (?) – nacházíme zde ale informaci o starých i nových zvonech farního kostela ve Smržovce. Starých zvonů bylo 5 – 3 ve věži, dva ve věžičce na hřebenu střechy. Čtyři z nich byly zrekvírovány za první světové války a najdeme zde jejich poměrně podrobný popis. Ten pátý – největší a pro nás nejcennější tehdy zůstal. Měl průměr 990 mm a ladění na G. Na sobě nesl několik ozdobných linek a tyto nápisy: „Im 1647 Jahr zur Ehre Gottes ich gegossen war nun erinner ich zu rechter Zeit die Menschen ihrer Sterblichkeit. / Der edel gestrenge veste und mannhafte / Herr Daniel Stutz deren Herrschafte Hauptmann.“ (Byl jsem odlit v roce 1647 ke slávě Boží a připomínám v pravý čas lidskou smrtelnost). Dále na něm byl umístěn ve vavřínovém kruhu umístěný znak s písmeny D.S. a na protější straně nápis: „Herr Caspar Posselt Burggraf, George Schutz Kirchenschreiber Bartel Fischer Ober / richter zu Wiental. Christof / Posselt Richter zu Morgenstern / Caspar Olbrich Richter zu Ney / dorf Adam Fischer Richter zu Thon / wald Hans Hanisch Primas Hans / Wyndisch Christof Fischer Christof / Hofman Caspar Simon Wolfgang / Scherer Christof Neuman Elyas Wolf / Christof Vater George Zimmerman Esa / ias Forster George Hauptman Caspar Simon, George Prediger Kyrchenvaeter.“

V posledním textu uvedený „Caspar Olbrich Richter zu Neydorf“ – novoveský rychtář Kašpar Ulbrich – byl údajně v lidové písni opěvován jako zakladatel Nové Vsi. Datace – rok 1647 - s ohledem na nejstarší písemnou zmínku o naší obci v semilském urbáři z roku 1634 – činila ze zvonu unikátního svědka nejranější historie naší obce i obcí okolních. Bezpochyby proto právě tento zvon unikl zmiňovanému rekvírování, zásluhu na tom měl především konzervátor a historik Karl R.Fischer z Jablonce – jenž se za jeho záchranu přimluvil. Čtyři zbývající zvony byly po 1.světové válce nahrazeny novými, ulitými ve zvonařství Oktav Winter-Braunau (Broumov) a vysvěcenými 9.července 1922. Největší z těchto čtyř byl pořízen z darů obyvatel Smržovky a Nové Vsi a nesl tento nápis: „Weil Kriegsnot meine Schwester vernichtet, hat Friede und Liebe mich wieder errichtet. Und fortan ertön' über Stadt und Gefilde mein Klang zum Segen der christlichen Gilde. Nach dem Weltkriege gewidmet von der gesamter Bevölkerung des Kirchsprengels Morchenstern-Neudorf 1922“ (Válečná nouze odstranila mou sestru, mě opět zřídily mír a láska. A nadále zní městem a luhy můj zvuk k požehnání křesťanů. Po světové válce věnováno od všeho obyvatelstva Smržovky a Nové Vsi roku 1922)

Při rekvírování za druhé světové války byly čtyři menší zvony opět odvezeny, největší a nejcennější zůstal. Přečkal obě světové války i bezpočet válek předcházejících, osudným se mu stal až zhoubný požár smržovského kostela ze 17.dubna 1967, způsobený neopatrným vypalováním staré trávy v blízkosti kostela. Starý zvon byl při požáru roztaven, uchovalo se několik slitků – dnes v majetku smržovského vlastivědného muzea. „To padá zvon...“, vybavují si dodnes pamětníci zoufalé zvolání pana faráře, když se roztavený zvon řítil věží dolů k zemi.

Náš nejpamátnější zvon již neuslyšíme, na jeho místo byl ale v roce 1975 zavěšen jeho důstojný nástupce - zvon z roku 1663, dar Konzistoře z Litoměřic.

Přímo v naší obci však v minulosti vyzvánělo hned několik zvonů. Je nepravděpodobné, že by v obci visel zvon před rokem 1861 – smržovské registry se o žádném takovém nezmiňují. Vyloučit to však zcela nelze. Kolem roku 1890 již pravděpodobně každá část obce měla svůj vlastní zvonek. Zvonky byly čtyři. V dolní Nové Vsi (maloskalská či jablonecká část), v Horní vsi („Oberdorf“-

smržovská část), na „Kopci“ (nad vlekem) a na Horní Černé Studnici. Každá část obce do určité míry žila tehdy svým vlastním životem. Své putování započneme v dolní části obce.

Zvonice v Dolní vsi:

Původně – před rokem 1890 – visel malý zvonek na střeše statku č.37 („Nových statek“). Tato usedlost měla být tehdy v držení rodiny Elgerovi, ze které měl také vzejít jakýsi učitel. Později vlastnila usedlost rodina Wolfova. Zvonek vyzváněl poledne a klekání. Při vyzvánění děti často zpívaly tuto průpovídku, která samozřejmě nebyla smyslem vyzvánění:

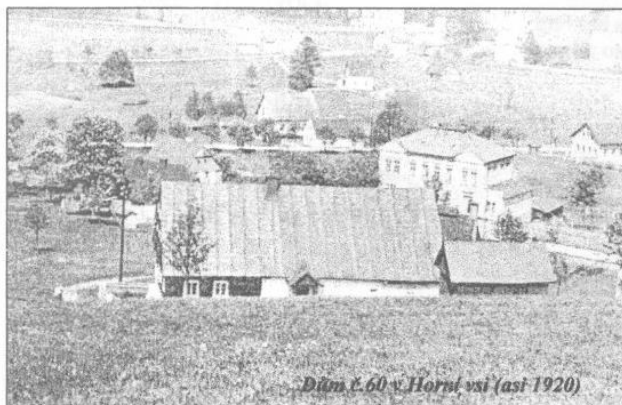
„Kling – Anton, Kling – Anton, (Cink-Anton, Cink-Anton,
zeugs Hemde aus, svlíkni košili,
guckt nackt raus!“ pěkně nahej ven!)“

nebo

„Hons, Häng dich labendich (Honzo, věšej tě živýho,
zeugs Hemde aus!“ svlíkni košili!)“

Po roce 1890 byla zvonice přesunuta na střechu domu č.26 (dříve Bílkovi). Dům vlastnil jistý Benda, později Julius Strinzel. Tam bronzový zvonek visel až do 27.11.1917, kdy byl vojenskou správou v Jablonci zrekvírován a nebyl již nahrazen novým. Po 1. světové válce byla ze střechy domu odstraněna také věžička.

Statek č.37, na němž kdysi
byla zvonice (asi 1900)

Dům č.60 v Horní vsi (asi 1920)

Zvonice v Horní Vsi:

Na domu č.60 v horní části obce zvané „Oberdorf“ visel pravděpodobně ve věžičce na střeše na severovýchodní štítové straně menší bronzový zvonek. Byl podle majitele domu Wilhelma Schiera nazýván „Schierglöckel“ – Schierův zvonek. Před zřízením hřbitova a zvonice na márnici plnil tento zvonek (stejně jako všechny ostatní) v této části obce funkci umíráčku, vyzváněl poledne a klekání. Po zřízení zvonice na hřbitově upadl postupně v zapomnění, zrekvírován byl s ostatními 27.11.1917 a následně byla odstraněna i věžička ze střechy.

Zvonice na „Kopci“ („Am Berge“ – lidově „Om Barge“)

Dle vyprávění Oswalda Wolfa z Nové Vsi č.202, narozeného v č.183, visel první zvonek, neznámo kým pořízený, na domě č.271, jehož majitel byl Rudolf Posselt. Říkalo se tam u „psiho Johana“ (bei Hunds Johann). Zvonek visel ve věžičce na střeše. Tento bronzový zvonek byl rovněž zrekvírován během první světové války - 27.11.1917. Na dva vojáky, kteří zvonek odebrali, si Oswald Wolf dobře pamatoval. Věžička zůstala na střeše domu. Od Rudolfa Posselta koupil domek č.271 Adolf Wolf z Nové Vsi č.242, z něj přešel dům na jeho syna Josefa Wolfa (bratra na začátku zmiňovaného Oswalda). Ten dům přestavěl a při té příležitosti odstranil i věžičku. Ta nebyla zničena, ale byla osazena jako zakončení nové samostatně stojící dřevěné zvonice, kde sloužila zároveň k zavěšení nového zvonu. Samostatně stojící dřevěná zvonice stála na hranici role na pozemku od č.173 nad cestou Smržovka-Nová Mýtina-Horní Černá Studnice na volném lučním pozemku. Dřevěnou věž bezplatně zhotovil a postavil truhlář Wenzel Hübner ze smržovského Jeleního koutu. Nový zvon včetně zvonice byl pořízen na podnět 4.čty dobrovolných hasičů v Nové Vsi (na Kopci) díky sbírce po světové válce 1914-18

Na zvonu byl nápis: Gemeinde Neudorf 1928 (obec Nová Ves 1928), Glockengieserei Oktav Winter Braunau (zvonářství Oktav Winter Broumov).

Zvon vyzváněl jako umíráček, odzváněl poledne a klekání. I tady při vyzvánění děti zpívali průpovídku:

„Hons Häng dich (Honzo, věšej tě,
Zeugs Hemde aus, svlíkni košili,
Spring nackt raus“ skoč nahej ven)

Ještě v roce 1948 nepochybně zvonice i se zvonem stála na svém místě, v následujících letech však zmizela zvonice i zvon. Protože v té době byla tato část obce zcela vysídlena, chybí i pamětníci, kteří by pověděli něco víc o osudu zvonice. Třeba se zvon jednou někde objeví, kdo ví.

Zvonice na „Kopci“
(1948)

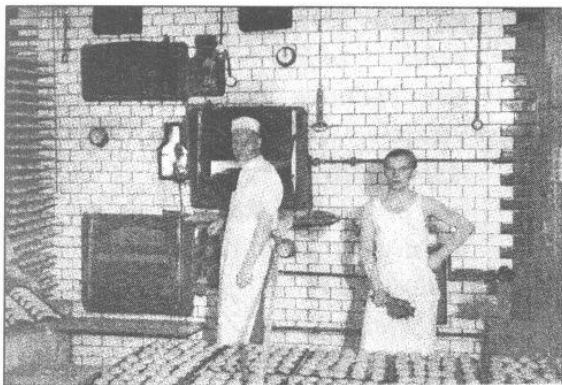
– pokračování příště-jas-

Na návštěvě u pana Oldřicha Černého...

Je zima, pod mrakem, jeden z nevlídných dní letošní zvláštní zimy a já s Milanem Fialou máme namířeno za panem Oldřichem Černým, nejstarším novoveským mužským. Chceme si s ním popovídat o jeho životní pouti a o skle. Od svého dědy jsem věděl, že pan Černý pracoval dlouhá léta ve „Verku“ jako rumplař a svou práci uměl – ve Verku platil za nejlepšího rumplaře – šli jsme proto „na jisto“.

Pan Černý bydlí ve starém domku nedaleko lyžařského vleku, u pěšinky k domu stojí věkovitá, i když svým vzrůstem nepříliš výrazná lípa, srostlá se sousedním stavením – svým souputníkem časem. Procházíme kolem ní a za chvíli stojíme na zápraží domu s číslem popisným 61, kde nás během chvilky vítá usměvavý pán – pan Oldřich Černý, kterému letos táhne na 86. rok. Usadil nás do světnice a za chvíli jsme již hovořili o všem možném, o pekařině, o skle, o jeho rodině, skákali jsme z jednoho k druhému, dostalo se i na fotografie...

Na Novou Ves se pan Černý přistěhoval s manželkou a malým synem někdy v dubnu 1946, přijeli spolu s bratrem a rodinami z Prahy, kde oba dělali pekařinu, pan Oldřich Černý u Odkolka. Vzpomíná, jak nějaká paní, usazená v Nové Vsi, jim vychválila ves až do nebe a protože tehdy i v Praze sháněl bydlení, rozhodli se nakonec odstěhovat do pohraničí. V Nové Vsi tehdy nebyli Němci ještě odsunuti, lepší domy byly většinou obsazené. Vzpomíná, jak

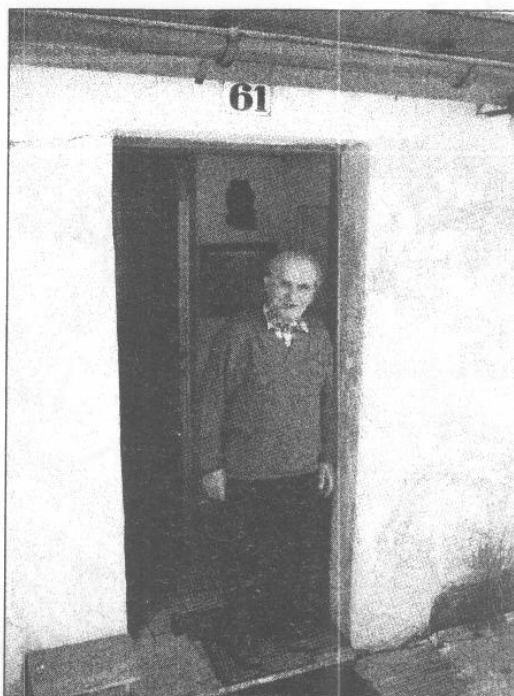

Snímek z Odkolkovi pekárny v Praze, kde pan Černý (napravo) nějaký čas dělal „předpecného“ a kdy jeho rukama prošlo veškeré tam vyrobené pečivo.

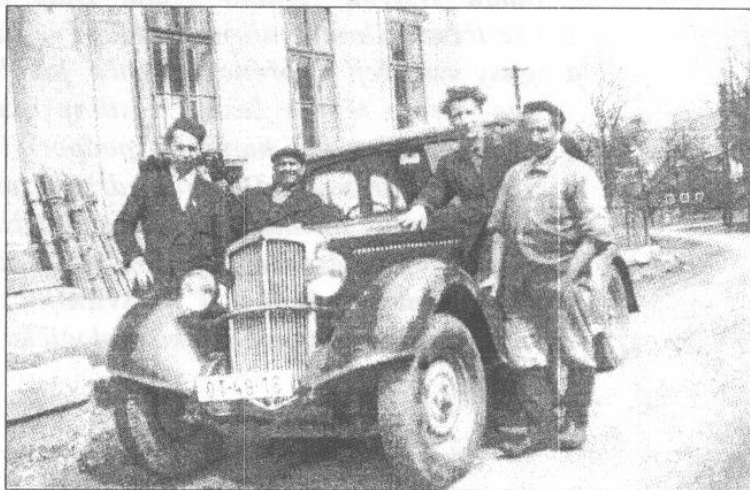
Berkovi. Vysprávil střechu, podlahy, postupně vysázel ovocné stromy... V květnu 1947 se mu narodil druhý syn Vlastík.

Ves byla tehdy upravená jako v parku, louky vysekané, v lukách cestičky a všude udržované stružky svádějící vodu. Bylo tu hezky, hezká příroda. Jako malý jezdil za Prahu do přírody na kole, teď najednou bydlel v přírodě na horách. Pořád měl ale na mysli, že se do Prahy zpátky vrátí, ale jak sám říká, „nic pro to nedělal“. A tak tu i s rodinou nakonec zůstal. Jeho vzpomínky se ale přeci jen ještě do Prahy vrací. Vzpomíná na bydlení v Podskalí pod Vyšehradem, na obchodníka Moudrého – vášnivého motoristu, se kterým jezdil na výlety, na koloniálního obchodníka Hrabovského, který pocházel od Zlína a vypravoval mu o Baťovi a se kterým vyrážel za kulturou. Vzpomínky se stáčí k Rašínovu nábreží, kde měl veliký kšeft řezník a uzenář Vlasák, nedaleko byly dvě ministerstva a on dělal hodně svačinky. Pan Černý k němu vozil pečivo. Vzpomíná na uzenářské výrobky pana Vlasáka, třeba teplou šunku a popisuje jaká to byla dobrota. Život tam nebyl špatný. Kolem půl druhý vstával do pekárny, rozvážku měl většinou hotovou do jedenácti, nakonec vyúčtoval tržbu. Peklo se pečivo, vánočky, koláče, buchtý...

Pan Černý tady ve vsi chtěl spíš za výdělkem do fabriky. Nastoupili i bratrem záhy oba

tady tehdy v dubnu byl pod břehama sníh a v Praze ve Kbelích byla už vysoká tráva (ukazuje jaká). Řekl tehdy: „...to je hrozný, tady ten sníh, to je Sibiř, jedeme zpátky...“ „Ale neříkej...“, řekl bratr a nakonec zůstali i s rodinami oba dva. Nejprve v jednom domě - dostali hospodářství č.p.56 (dnes penzion Vesna I), ke kterému patřilo asi 8 ha. Dům byl popraskaný, na konci války u něj při bombardování dopadla bomba, další dvě jen nedaleko od něj. Vzpomíná na jeden dodnes tam stojící smrk, dnes je to velikán, který byl celý provrtaný střešinami a až ho jednou někdo pokácí, pěkně se s ním proto potrápí. V domě byla dříve pekárna. S pekařením ale vůbec nezačínali, ač v domě byla i část vybavení – řezačka, díže a malá pec. Jen asi dvakrát pro známé pekli vánočky. V obci totiž již tehdy byly 3 pekárny. Zanedlouho se přestěhoval s rodinou do jednoho z domků při silnici na Černou Studnici, který byl ale už dost stranou, což obzvlášť v zimě působilo značné obtíže. Vyhlídl si tedy dům při hlavní silnici (později Hnídkovi), ale nedopadlo to a tak se nakonec s rodinou přestěhoval do starého domku č.p.61, kde před tím bydleli

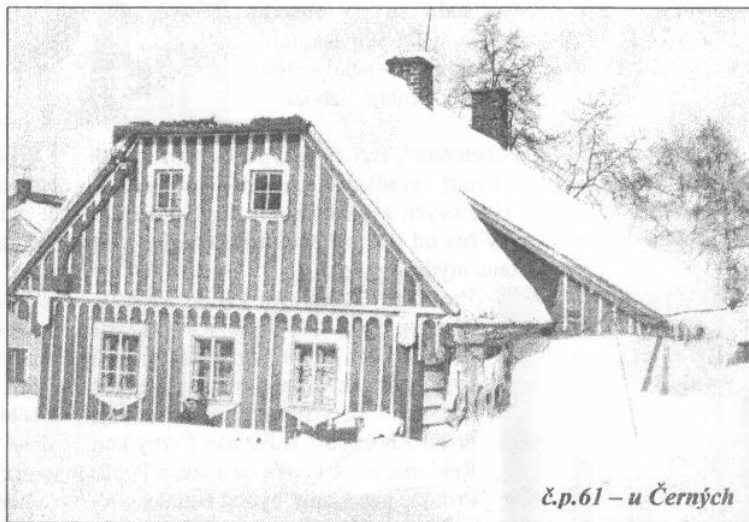

Fotografie ze začátku provozu ve Verku, napravo pan Oldřich Černý.

v lisovně u Plška – národního správce u Merletů (továrna v dolní Nové Vsi). Bratr se taky sháněl po hospodářství, sehnal si 2 kusy dobytka, netrvalo dlouho a nastoupil u Kny a Nyederle – u Čepelíka, národního správce sklářské firmy na Ostrém rohu (později Vaňátkovi a Sochorovi). Tam se rumplovalo v malé kůlně mezi domy ve 4 nebo 5 malých soudcích třicítkách – byla to malá faktura. Rumplovna byla hrozná – rumplovací soudky byly malé – dva z nich celé plechové. Bratrovi se tam moc nelíbilo, tíhl spíš k hospodářství, sehnal si tedy koně a formanil. Panu Černému ale řekl: „...pojd' tam, je to pěkná práce...“ a tak pan Oldřich Černý nastoupil na bratrovo místo k Čepelíkovi. Dělal tam asi čtyři ženský – mezi nimi paní Hrdličková, Skálová. Jistý Kubánek – starý pán – dělal písek, který se sem vozil v kusech a ty se roztloukali. U Čepelíka pan Černý rumploval a dodává „krásná práce“. Po večerech s manželkou stříhali šatony. Skláři vozili zboží v menších pytlích (kolem 20 kilo), u Čepelíka úředničil a dělal mzdy Standa Vaňátko. Pan Černý si brzy přibral další 2 soudky, a když to stačil, přišel za ním Čepelík a hned mu přidal. Do té doby se totiž zboží z části vozilo do rumplovny v dolní vsi ke Kučerovi a Čepelík byl rád, že se všechno zastane u něj ve firmě. Sklářská výroba se pomalu rozjížděla. U Čepelíka dělala také nějaká Čepelíková známá z Prahy – neměla prý příliš v lásce komunisty. Vzpomíná na jakousi nepříjemnou událost ve firmě, kdy při vyvážení zenkrovny pan Kubánek našel hlavní účetní knihu, zjistili se jakési nesrovnalosti v účetnictví, probíhalo vyšetřování a nakonec to prý Čepelíkovi „zlomilo vaz“. Ten snad potom v Desné provozoval nějaký čas hospodu.

Pak začali rušit soukromníky a malé podniky, po Čepelíkovi firmu vedl pan Vaňátko a nastoupil tam taky Lubas. Podnik spadl pod Skleněnou bižuterii, provoz u Čepelíka se zanedlouho zavřel a výroba se přesunula do Verku (dnešní Coralex). U Čepelíka v dolním domě nakonec zůstal bydlet p. Vaňátko. Když se dával do kupy Verk, byl prvním vedoucím Vaňátko, po něm dlouhá léta Lubas. Podnik patřil pod ŽBS (Železnobrodské sklo). Podnik se celý nově zařizoval a v suterénu byla zřízena velká rumplovna. V domě se dříve dělalo se sklem, za války ale dům patřil k Merletům a i tady byla lisovna bakelitu.

Práce pořád přibývalo, sklo se rozjelo. Pod podnik spadalo kolem 40 mačkářů. Pak začali v rumplovně taky leštit. Pan Černý přišel na to, že určitá velikost zboží – do osmiček až desítek kuliček – šla krásně leštit – tedy leštit mokrou cestou v rumplu, ne v pulírně ohněm. Vedení se zprvu bálo, že zboží při cestě přes moře zešedne a tak se tomu bránilo. Pan Černý vyleštil nějaké množství zboží, po leštění v rumplu se na něm nedělali plošky. Pulíroval (leštil ohněm) tehdy pan Kubáček, vyleštěné zboží z rumplu už v ohni neleštil a vzal ke kontrole. Protože výsledek byl téměř k nerozeznání od zboží páleného, leštění v rumplu se rozjelo. Nejlépe se leštily šestky až osmičky kuličky, záleželo ale na druhu zboží. Dokázali vyleštit i šmelc, zboží dolešťovali a

č.p.61 – u Černých

Verk

z nichž vedly na sudy dlouhé řemeny. Sud byl udělaný s fošen 40 až 60mm silných. Vydržel 2-3 neděle, někdy i měsíc, podle druhu zboží, podle druhu písku. Výborné sudy dělal novovesák pan Nykrýn s manželkou. Byl to výborný řemeslník, kteří se dnes vidí jen málo. Sudy vyráběl nejdříve ve svém domě v Nové Vsi později někde v Jablonci. Nykrýn dřevo na sudy pečlivě vybíral, horší prkýnko vždy vyřadil. Stačilo totiž, aby jedna část sudu byla z horšího dřeva a sud se v tom místě mnohem dříve probrousil – takový sud vydržel poloviční dobu. Podnik nějakou dobu také odebíral sudy odkudsi z Moravy, vedení ŽBS mělo pocit, že najde levnějšího dodavatele. Sudy však nestály za nic, ve výsledku byly dražší a nic nevydrželi. Nakonec se vrátili

matovali.

Ve Verku práce rychle přibývalo, ale pořád se zpevňovali normy. Byly však i slabší léta, kdy podnik neměl pořádný odbyt, dobrá perioda se střídala s horší – jako na houpačce.

Pan Černý rumploval kolem 100 až 120 metrů skla měsíčně, to byly váhy, které mu prošly rukama. Někdy si připadal jako v posilovně. Zboží se už nevozilo v malých pytlích, pouze ve větších, v nichž bylo kolem 50kg skla. Zboží bylo ve 2 místnostech, ty byly plné pytlů, naskládaných ve třech řadách nad sebou. Když přivezli zboží, museli ho rumplaři vyložit. Bylo to kolem 20-30 metrů. Později tuto práci dělal pan Doležal, který zboží převzal a zboží také vydával. Rumplovalo se v dřevěných sudech, sudy byly poháněny přes transmise (hřídele s řemenicemi připevněné na zdech),

k Nykrýnovi, od něj chtěli zkrátka sudy všichni...Práci rumplářů bylo rovněž napasování čepů na sudy, na kterých se sudy točily. Pro rumpl se odebíral mladějovský písek.

Vedoucí podniku podle objednávek řekl, co je potřeba udělat, bylo však na rumplářích, jak zboží v sudech namíchají. Toto namíchání v sudu bylo velmi důležité. V sudu se nezpracovávalo většinou zboží jednoho druhu a velikostí, bylo třeba namíchávat zboží o různých velikostech, tak aby se vzájemně obrousilo. Byla to především odhadová práce závislá na zkušenostech. Vyleštit tvarově členité zboží bylo ještě náročnější. Důležité bylo také množství vody popř.písku v sudu, pokud bylo správné, zboží v sudu při točení v sudu krásně sjíždělo, obrousilo se a neomlátilo. Pan Černý měl taky několik zlepšováků. Třeba rumplovací sud „hřebíkáč“. Do nového sudu se po obvodu natloukly hřebíky čtyřicetky. Dřevo pak tolik neubývalo - sud vydržel dlouho - někdy i půl roku. V sudech se dělalo drobné zboží - „drobotina“.

Jiný zlepšovák byl sud „betoňák“. Byl to sud, do kterého se nalily 2 kýble betonové šlichty, přidali se korále a sud se potom nechal točit, když beton uvnitř zavádl, sud se nechal vyschnout a takový sud vydržel taky i půl roku.

Zkušenosti rumplářů co se týče svých zkušeností mezi sebou nebyli příliš sdílní, někdy a někteří ale přeci - třeba s Hlubučkem s Bratřikova si pan Černý čas od času nějakou tu zkušenost vyměnil, říkali si mezi sebou různé figle, finesy i pouhé pokusy, přidávali do sudu nasekané mýdlo, iron,...

Pan Černý rumploval s Broďákem Vaškem Hlavničkou, po něm se tam vystřídalo několik dalších, nějakou dobu taky dělal se svým synem Vlastíkem. Vydělávali se asi 4 tisíce, což byly na tehdejší dobu vcelku dobré peníze ale práce byla rasovina. Vzpomíná na vysokého ramenáče z Jablonce, který poté, co nastoupil a poznal, co a jak, odcházel odsud se slovy „copak jsem zabil tátu řetězem...?“. V rumplovně s ním nějakou dobu dělali také Karel Kohout, pan Javůrek, který sem přišel z hospody. Když pan Černý končil, dělal tu také Pepík Kubáček. Vzpomíná, jak ho zaučoval. Řekl mu, ať se kouká co a jak, a Pepík se to brzy naučil.

Protože pan Černý bydlel nedaleko Verku, chodil i večer a o sobotách a nedělích kontrolovat, zdali sud neteče. Zboží se v sudech rumplovalo a leštilo nepřetržitě a ke konci životnosti sudu zboží na

některém místě sud probrousilo a ten začal nejprve kapat a postupně by celý vytekl a zboží v něm by se pak s pískem v sudu točilo nasucho a zničilo by se.

Když bylo zboží orumplované nebo vyleštěné, svěsily se řemeny a udělaly se na nich uzle tak, aby neležely na mokré podlaze a neničily se. Pan Černý vzpomíná, jak jednou ráno v rumplovně uzloval řemeny a řemen se nahoře na točící transmisi na „šajbě“ - na řemeničce, kde bylo málo místa, zasekl o kovovou sponku řemenu a začal se navíjet ve chvíli, kdy uvazoval na druhém konci uzle. Uzel na řemenu bleskově dotáhl jeho ruku a táhl ho nahoru k transmisi, kde by ho to namotalo. Zapřel se o zed' a řemen našťestí praskl, před tím mu ale zlomil ruku. Dodnes si pamatuje na ten zvuk, jako když zlomíš suchou větev. Měl tehdy štěstí v neštěstí. Zlomeninu se lékařům nepodařilo napoprve ani napodruhé správně srovnat, dostavili se komplikace, nakonec operace v liberecké nemocnici, pak dlouhých 9 měsíců marodění. Na panu Černém bylo i po letech při vzpomínce na těžký úraz vidět pohnutí, nebyli to pěkné vzpomínky.

Vzápětí ale vzpomíná na „takovou volovinu“ - když bylo zboží v rumplovně hotové, bylo zahřáté a když se sud otvíral, vystříkla z něj často pěna. Když přišel do rumplovny někdo nový, bylo oblíbeným žertem neupozornit ho na tuto skutečnost a tak se stávalo, že nováčka to při otevírání sudu pěkně postříkalo.

Vzpomíná ještě na paní Šrejmovou, o které hovoří jako o výborné vedoucí, která měla obchodního ducha a dokázala všechno zboží dobře uplatnit, o čemž koneckonců svědčí dobře fungující firma Opál, která má provozovnu v naší obci.

Ve Verku končil na dvacetí sudech, jedna strana po deseti na písek, druhá po deseti na leštění. Zboží se většinou v sudech točilo kolem 48 hodin - 24 hodin písek, 24 lesk - některé zboží ale i dvojnásobně dlouho. Koule se dělali delší dobu, podle velikosti obrátky... Sud plný zboží měl přes dva metráky. Rumplovna ve Verku byla vyhlášená, vozili sem zboží i odjinud. Rumploval a leštil tady asi 33 let až do roku 1981, kdy odešel do důchodu. V podniku dělala nějaký čas i jeho manželka, na Nové Vsi přebírala korále. Vzpomínky se stáčejí k jeho rodině, k synům a k manželce, vzpomíná na společné chvíle ale i na její kuchařské umění. Pak zase vyvstává vzpomínka na doby hospodaření místního JZD, kdy se dobytek pravidelně proháněl obcí a mnohokrát i jemu rozdupal zahradu. Zhotovil tehdy z v lese vyřezané kulatiny plot a pak za to s manželkou vysázal špičku lesa nad „Profesorkou“ až pod skály - asi 40 arů. Dnes je to vzrostlý les, kam se občas rád zajde podívat.

Domácí zvířectvo pan Černý už nemá, krom kocoura. Krmí ale divokou zvěř, bažanti si chodí pro krmení až do stodoly, srnám v zimě krájí jabka, kterých má dost, vydrží mu až do června. Zvířata v zimě krmí a přes rok se sem vracejí. Třeba v létě sem chodila bažantice i s malejma - bylo jich dvanáct. U kůlny se nažrali a lehli si, a on dodává: „...to je pohled pro bohy“. I srny se chodí pochlibit s mladejma. Na spodní straně domu má zase krmítko pro ptáky. A tak je o zábavu postaráno... .

Ještě dlouho bychom si mohli povídat, čas však pokročil. Loučíme se tedy, přejeme panu Černému pevně zdraví a vše dobré.

-jas-

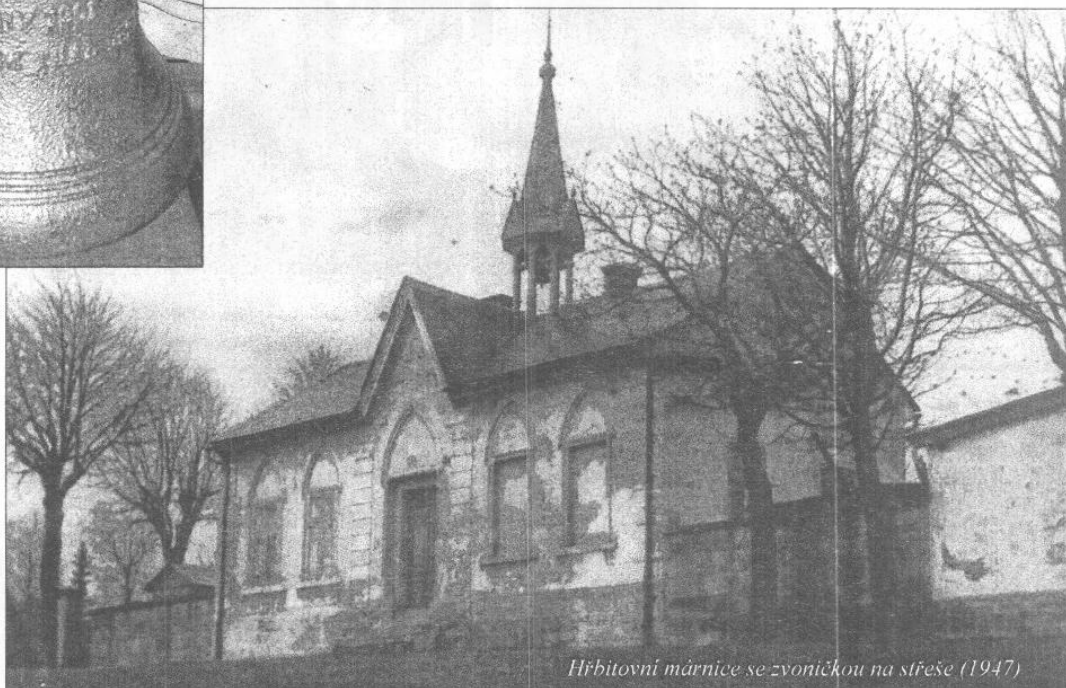
Novoveské zvony. (II)

Dolní Nová Ves, Horní Nová Ves, Berg (Na kopci) a Hoření Černá Studnice – čtyři jakoby samostatné části obce, žijící si díky vzájemné odlehlosti a nebo díky jejich přináležení k rozdílným panstvím jakoby svým vlastním životem měly každá i svůj zvonek. Všechny čtyři části ale po roce 1876 tvořili již jednu obec. V místě, s tím, jak obec postupně sílila, byly postupně stavěny další cesty a silnice, škola, poštovní úřad... Díky společnému úsilí místních obyvatel mohl na „Tepperberku“ v letech 1894-95 vzniknout místní hřbitov. Stavební práce provedl jablonecký stavitel František Kaudela. Byla vystavěna márnice s kůlnou, ze dvou stran oplocení z opracovaných žulových kvádrů, ze dvou stran dřevěné oplocení s žulovými sloupky, studna. Středu hřbitova dominoval centrální kříž. Na střeše márnice měl být již od prvopočátku umístěn zvonek – umíráček. Díky nedostatku finančních prostředků byl nikoliv bronzový, nýbrž litinový zvonek pořízen až v roce 1901 a umístěn do dřevěné zvonice s krytinou z pozinkového plechu, vztyčené na hřebenu střechy. Do té doby na poslední cestu vyzváněly staré obecní zvony. Hřbitovní zvonek na sobě nesl nápis „Neudorf 1901, Der letzte Gruss zum Thal des Friedens“ („Nová Ves 1901, Poslední pozdrav do údolí pokoje“).

Současná podoba zvonku z novoveského hřbitova.

Při rekvírování zvonů během 1.světové války 27.11.1917 byl tento zvonek ponechán především díky tomu, že byl litinový. Zvonek přečkal na svém místě bez úhony zřejmě ze stejného důvodu i 2.světovou válku a i nadále vyzváněl na poslední pouti místním obyvatelům. Na zvonek dlouhou dobu zvonil pan Vachník, který byl zároveň správcem hřbitova a hrobníkem.

Hřbitovní márnice se zvoníčkou na střeše (1947)

V polovině 70.let byla márnice přestavěna k bydlení, nový správce hřbitova pan R.Dvořák byl zároveň posledním, který na zvonek zvonil. Zvoníčka byla ze střechy odstraněna až v roce 1983 se změnou správce hřbitova na pana J.Matyse. Zvonek jím byl uchován a před devíti lety jsem zvonek včetně uchycení zrenovoval a připravil k případné instalaci. Od té doby čeká zvonek na okamžik, kdy bude v areálu místního hřbitova zřízena zvonice, kde by visel a čas od času, stejně jak hlásal nápis na starém smržovském zvonu, mohl „připomínat v pravý čas lidskou smrtelnost“.

-jas-

Novoveské zvony. (III)

V roce 1895 byl obcí dokončen místní hřbitov a roku 1901 na márnici do zvoničky osazen zvonek. Již před první světovou válkou se místní obyvatelé začali vážně zabývat také myšlenkou vystavět si svůj vlastní svatostánek. Stavby dvou kostelíků – evangelického a katolického byly však realizovány až ve třicátých letech.

7.6.1936 dopoledne se konalo svěcení třech zvonů a malého zvonku – umíráčku - určených pro novostavbu katolického kostela. Zvony byly naladěné v trojzvuku Gis-Cis-E, byly ve dvoře pana Josefa Hilperta (*1) ozdobeny květinami a poté odvezeny ve slavnostním průvodu za nadmíru velké účasti obyvatelstva na povozu firmy Corazza z Jablonce ke kostelu. Svěcení zvonů provedl kanovník děkan Karl Vogel z Jablonce, kázání vedl profesor dr. Zingel a polní mši svatou celebroidal děkan dr. Robert Scheller ze Smržovky. Po slavnosti byly zvony montéry firmy Rudolf Pernat vyzdvíženy na věž. Odpoledne se v přilehlém parku uskutečnila slavnost a v 6 hodin večer zvony poprvé vyzváněly a jejich příjemný zvuk věřící obce poprvé zval k pobožnosti.

A jak zvony vypadali?

I. velký zvon nesl nápis:

„Heilige Maria, Hilfe der Christen, bitte für uns und der armen Seelen!“ (Svatá Marie, pomocnice křesťanů, pros za nás a ubohé duše) Gewidmet von Josef Weber, Gablonz, Rudolf u. Erna Berger, Reichenberg, Rosa Dressler, Neudorf, Alfred Muschak, Neudorf, Josef Winkler, Neudorf, Josef Müller, Neudorf. (Věnováno všemi kmotry a kmotrami.)

Gegossen im Jahre 1936 von Rudolf Pernat in Dürrenfellern bei B.-Budweis / Gewicht 600 kg (ulito v roce 1936 Rudolfem Pernatem – Suché Vrbné u Českých Budějovic / hmotnost 600 kg)

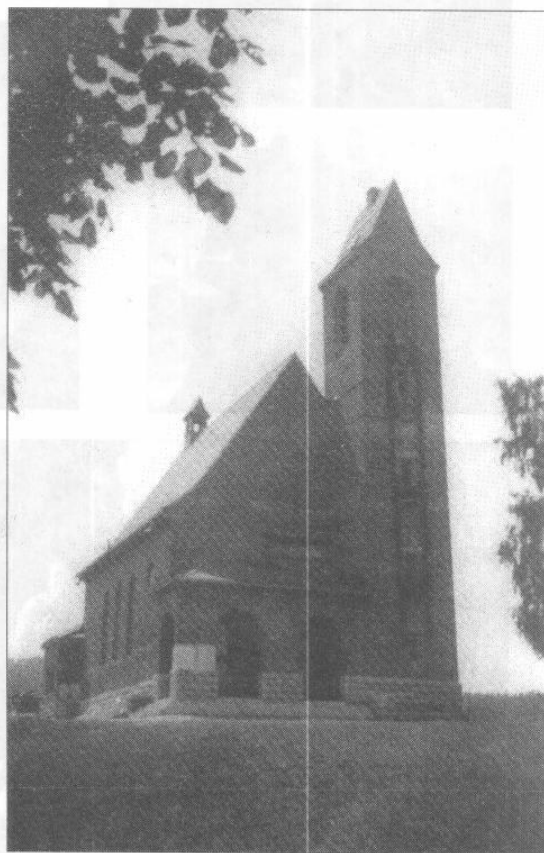
II. střední zvon nesl nápis:

„Heiliger Josef, bitte für uns!“ (Svatý Josefe, pros za nás) Gewidmet von Josef Weber, Gablonz, Rudolf u. Erna Berger, Reichenberg, Rosa Dressler, Neudorf, Alfred Muschak, Neudorf, Josef Winkler, Neudorf, Josef Müller, Neudorf. (Věnováno od Josefa Webers z Jablonce, Rudolfa a Erny Berger z Liberce, Rosy Dressler z Nové Vsi, Alfreda Muschaka z Nové Vsi, Josefa Winklera z Nové Vsi, Josefa Millera z Nové Vsi.)

Gegossen in Jahre 1936 von Rudolf Pernat in Dürrenfellern bei B.-Budweis / Gewicht 250 kg (ulito v roce 1936 Rudolfem Pernatem – Suché Vrbné u Českých Budějovic / hmotnost 250 kg)

Zvony jsou přiváženy na povozu firmy Corazza do Nové Vsi, na pravém snímku je zachycena vyzdobená hrubá stavba kostela, připravená k vyzdvížení zvonů (7.6.1936).

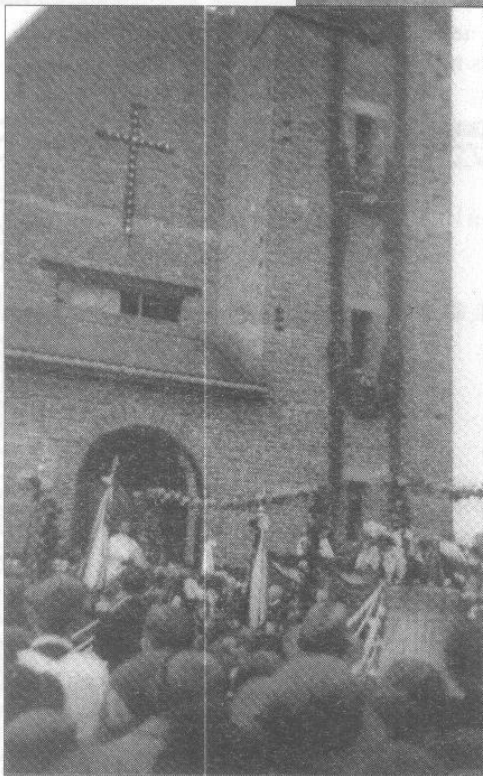
*1 (dům J. Hilperta je domem č.p.277 rodiny Holých, Josef Hilpert byl pradědečkem našeho pana starosty M.Fialy a bratrů Holých)

III. malý zvon nesl nápis:

„Heilige Mütter Anna, bitte für uns“ (Svatá matko Anno, pros za nás)

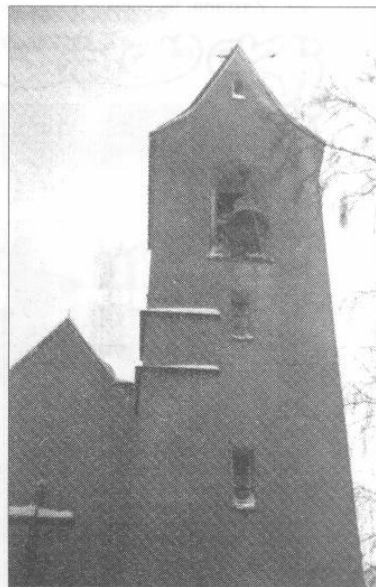
Gewidmet von Oskar Alfred Kittel, Neudorf, Heinrich Endler, Gablonz. (Věnováno Oskarem Alfredem Kitemlem z Nové Vsi, Heinrichem Endlerem z Jablonce.)

Gegossen in Jahre 1936 von Rudolf Pernat in Dürrnfellern bei B.-Budweis / Gewicht 150 kg (ulito v roce 1936 Rudolfem Pernatem – Suché Vrbné u Českých Budějovic / hmotnost 150 kg)

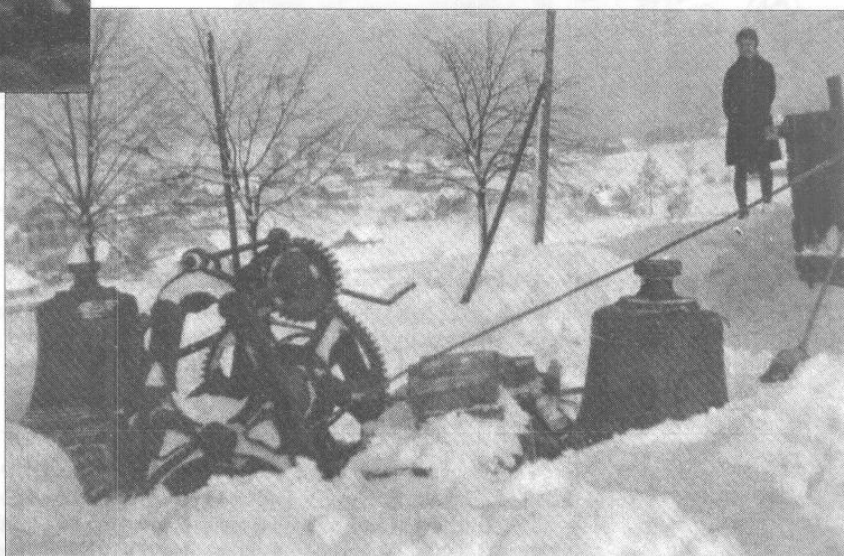

Zvony novoveského kostela Panny Marie sloužili svému účelu až do 12.2. 1942. Toho dne byly z věže kostela tři zvony za přítomnosti jen několika místních obyvatel spuštěny a odevzdány Wehrmachtu. Předtím mezi 8. a 9. hodinou ranní zvony naposledy vyzváněly. Mnoho občanů se ve svých domech během toho času zastavilo a naposledy naslouchalo hezkému trojzvuku „Gis-Cis-E“. Hmotnost odevzdaných zvonů byla dohromady 1000 kg. V kronice obce je v závěru napsáno: „Vojáci je přijmuli, jsou obětováni!“. Jaký byl další osud zvonů nám není známo. Budou ještě někdy z věže novoveského kostela vyzvánět zvony? Kdo ví.

-jas-

Vlevo a nahoře jsou dva snímky, zachycující slavnost svěcení zvonů. Na snímcích vpravo a dole naleznete smutnější událost – spouštění zvonů z věže kostela 12.2.1942.

Většinu uveřejněných fotografií mi zapůjčil pan Ing. Michal Holý – Michale, díky!

Dům u „Červené drikety“

Procházím-li se obcí a hledám-li její malebná zákoutí, musím vždycky obdivovat, s jakým citem jsou stará stavení zakomponována do terénu a krajiny a musím obdivovat i drobnou zemědělskou a industriální architekturu – především stodoly a drikety - roztroušené po obci. I ony jsou součástí zdejší krajiny, ale zatímco stará stavení mající ledaskde štěstí na své zachránce – chalupáře, drikety a stodoly nenávratně ve své původní podobě a účelu nejen v naší obci mizí. O to víc mě potěší, když i tyto stavbičky dotvářející nezapomenutelně naši krajinu jsou tu a tam opatrovány a nacházejí své zachránce, i když již většinou neslouží svému původnímu účelu.

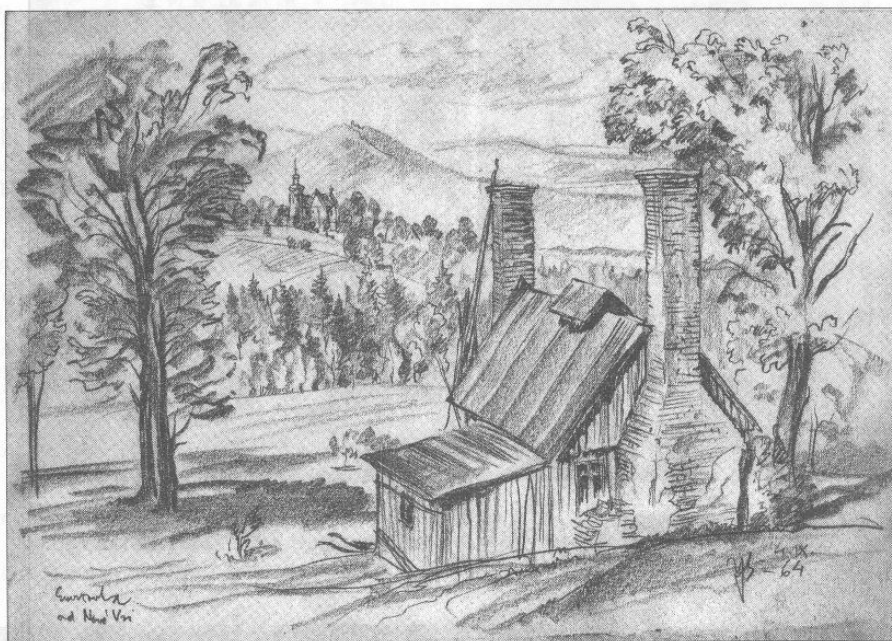
Jednou takovou na poslední chvíli zachráněnou stavbou je bývalá mačkárna u domku č.e.653 manželů Eklových v horní části obce při cestě na Jelení Kout.

Domek č.e.653 – dříve č.p.185 – nepatří k nejstarším v obci. Ještě v polovině 19.století neexistovala dnes tudy vedoucí cesta k Jelenímu Koutu, stoupala tudy pouze strmá vozová cesta vzhůru do části obce zvané „na Kopci“ („am Berg“).

Až v knize duší z let 1842-67 nalézáme zmínku o novostavbě domku č.185, který tu byl vysazen na gruntu č.67 někdy kolem roku 1860. V knize rovněž najdeme zmínku o přináležitosti novostavby k nemovitosti č.135 Josefa Appelta, vlastnický byl objekt rovněž navázán na č.155 domkáře Franze Wabržicha (Vavřicha – *1779). V další knize duší (po r.1867) nalézáme u č.185 jako majitele brusiče skla Adolfa Wawersicha (syna dříve jmenovaného Franze), vlastnického rovněž nemovitost č.155.

Ještě před rokem 1900 byla u domku vystavěna driketa staršího typu, kde se mačkaly a barvily korále.

Obrázek Josefa V. Scheybala z roku 1964 zachycuje driketu u domu č.185 v celé kráse, v pozadí vystupuje smržovský farní chrám Archanděla Michaela a za ním Špičák. I pana Scheybala by jistě potěšilo, že zachycená stavba stále ještě stojí na svém místě.

Právě sem jsme se jednoho podzimního večera vydali s Milanem Fialou, rozhodnutí dozvědět se něco víc o dnešních majitelích domku. Uvítali nás manželé Eklovi a po chvíli jsme již seděli v příjemně vytopené světnici, ptali se a naslouchali.

Na stěně na nás koukala smaltovaná cedulka s nápisem „Vítejte u nás (dříve u Schiedů) – Jarka a Honza“, za zády na trámu nás pozorovala její starší kolegyně, která volala: „Franz Schieda – Perlenfärberei“ (František Šída – barvíř perli).

Eklovi vlastní domek od podzimu 1997, toužili po chalupě na horách a nakonec díky náhodě koupili od starousedlice paní Šidové (spřízněné již s rodinou Vavřichů) tenhle domek, tehdy opuštěný a zchátralý.

Po Šidových v domku zbyla smaltovaná cedulka a kosa. Okolí chalupy bylo tehdy zpustlé a zarostlé, chtělo to změnu. Pan Ekl prý tehdy popadl kosu a vyrazil ke svému sousedovi s prosbou o její naklepání. Ten povídá: „Šída vstával ve čtyři, když to posekáš třikrát, tak to budeš umět...“. Brzy nato došlo na koupi sekačky.

Když byla vyspravena chalupa, rozhodli se manželé Eklovi zachovat i driketu, která byla tehdy již ve velmi zuboženém stavu. Stavbu se nakonec podařilo zachránit, jen komíny jsou o trošku nižší.

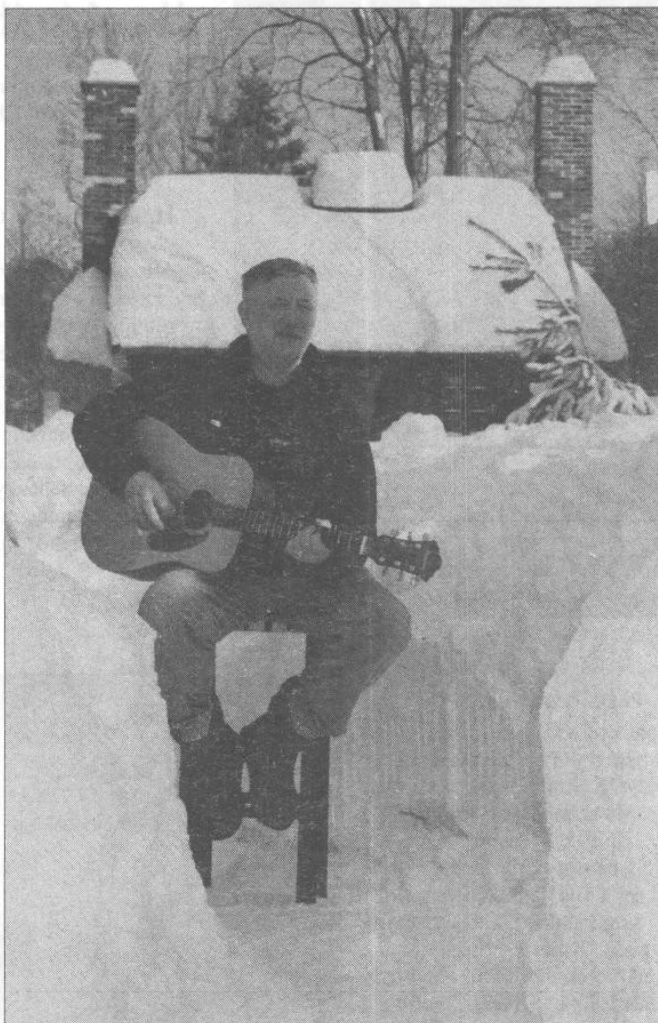
Samostatnou kapitolou jsou drobné vodní stavby a koloběh vody kolem domu vůbec. Pan Ekl nadšeně vypráví o důmyslném systému vedení vody k domu do rezervoáru, možnosti přepouštění do kamenné studánky v dolní části zahrady i jarních brigádách, při kterých spolu se sousedem panem Veselým a jeho syny čistí po předválečných majitelích zděděnou důmyslnou síť stružek, klikaticích se kolem jejich chalup. Voda sem přitéká podél cesty od Jeleního Kouta. Když tudy čas od času stoupám vzhůru po cestě, kterou lemují pečlivě udržovaná stružka s drobnými vodními stavbami, musím vždy v duchu děkovat místním chalupářům, že něco tak pěkného a důmyslného s takovou pečlivostí udržují.

K Eklovým na chalupu se čas od času sjíždějí jejich známí, veselá společnost si založila dokonce vlastní spolek „Hůlka“, pod jehož pomyslnou hlavičkou podniká špacíry po okolí i nejrůznější veselé podniky.

Jakousi tradicí se staly pravidelné návštěvy sklářského muzea Korálek v Kokoníně, kde je nadšenec pan Štrýncl vždy srdečně uvítá ve své driketě oděn do své kožené zástěry a panu Eklovi říká: „...jó, to seš ty s tou červenou driketou...“.

Ještě dlouho jsme si povídali, při odchodu nám pan Ekl s úsměvem na líci vypověděl, že tu někdy říkají „U dvou komínů“. A já koukám..., mačkárna má dva komíny, dům má dva komíny, ba i dřevník má dva komíny. Odcházíme do černé noci, jen světlo ze světnice venku osvětluje krmítko pro ptáky... se dvěma komíny.

-jas-

Na sever

1.
Když chci žít utíkám z města
temného jako černej těr.
Vede k nám jen jedna cesta
jen jedna cesta, tam na sever.

2.
Hned za Turnovem vidím ty hory
který dávaj mě cestě směr.
Pospíchám, těším se na ně
vždyť jedu tam k nám na sever.

3.
Jedu dál Ještěd, mě vítá
starý známý údolí
Jedu dál na známá místa
kde krásně je až zabolí.

4.
A ještě šraňky a budu doma
Dvě zatáčky a modrej les
Taďy mě máte, moje hory
volám s cedulí Nová Ves.

5.
Říkají o ní, že je Nová
já však uctívám tradici
Vlevo mám potok, vpravo břízy
nad sebou Černou Studnici.

6.
A tam jsi ty a na mě čekáš
říkáš jen ahoj, to máme den!
Slunce dnes svítí je modrý nebe
kolem jsou hory – jsou jak sen.

7.
Pak ze Smržovky zazní nám zvony
jsou od Michala z kostela
v horách je dobře, na všechny trable
jsme zapomněli už docela

Do hor

G C
Když máš všeho už dost
G Emi
když jsi doma nezvaný host
Ami D7
přijď k nám do hor
D7 G
přijď k nám do hor

Když zůstaneš na všechna sám
jednu dobrou radu ti dám
přijď k nám do hor
tam nebudeš sám

C D7 G
R: Já vím, že jsi rád tam kde svítá
C D7 G
kde šumí špičky borovic
C D7
kde klid neruší nic
G Emi
co chtěl bys dneska víc
Ami
přijď k nám do hor
D7 G
přijď k nám do hor

Harrachov, Nová Ves
tak, pojď tam ještě dnes
přijď k nám do hor
přijď k nám do hor

Být v horách to je dar
tam čeká tě přátel pár
tam u nás v horách
tam u nás v horách

R: Já vím, že ...
přijď k nám do hor

Na snímku vyhrává ing. Jan Ekl, za ním se tyčí jeho
„Červená mačkárna“.
Tyhle dvě písničky, které si složil k potěše svojí a
návštěvníků své chalupy, zahrál i nám. Bylo to fajn.
Třeba Vám je na nějaké „akciče“ zahraje taky.